

**Aldona Mrówczyńska-Kamińska, Anna Kucharczyk,
Joanna Średzińska**

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Analiza finansowa w jednostkach samorządu terytorialnego na przykładzie Miasta i Gminy Środa Wlkp.

Wstęp

Odzwierciedleniem istniejącej sytuacji ekonomicznej jednostki samorządu terytorialnego jest budżet [Miszczuk i inni 2007]. Analiza budżetu pozwala na uzyskanie informacji o źródłach finansowania działalności samorządu lokalnego oraz o kierunkach jego rozwoju. Bardzo ważne są poznanie, ocena oraz właściwa interpretacja zjawisk finansowych, procesów i problemów związanych z gospodarowaniem zasobami finansowymi samorządu. Informacje o sytuacji finansowej pozwalają organom stanowiącym i wykonawczym samorządu lokalnego na racjonalne gospodarowanie publicznymi zasobami pieniężnymi i właściwe wypełnianie obowiązków wobec społeczności lokalnej [Dylewski, Filipiak, Gorzałczyńska-Koczkodaj 2004, 2006; Dylewski 2003].

Zarządzanie finansami jednostek samorządu terytorialnego powinno sprzyjać racjonalnemu wydatkowaniu publicznych zasobów finansowych. Istotną rolą w tej kwestii jest uzyskanie jakościowo najlepszych i najbardziej trafnych informacji, które umożliwiają podjęcie właściwych decyzji w zakresie gospodarowania środkami pieniężnymi [Kožuch, Mirończuk 2005; Filipiak 2004]. W zarządzaniu daną jednostką samorządu terytorialnego, w tym przede wszystkim w zarządzaniu finansami, istotne znaczenie ma analiza finansowa, która dotyczy finansowych aspektów działań prowadzonych przez organy samorządowe [Dylewski, Filipiak, Gorzałczyńska-Koczkodaj 2004, 2006].

Celem artykułu jest przedstawienie sytuacji finansowej Miasta i Gminy Środa Wlkp. jako jednostki samorządowej. W celu oceny sytuacji finansowej wykorzystano metody analizy wskaźnikowej jednostek samorządu terytorialnego (wskaźniki: atrakcyjności, samodzielności finansowej, zadłużenia). Podstawowymi materiałami źródłowymi były sprawozdania wykonania budżetu w latach 2000–2008. Zakres czasowy analizy dotyczył zatem tego okresu.

Analiza finansowa Miasta i Gminy Środa Wielkopolska

Ocena finansowania działalności Miasta i Gminy (MiG) Środa Wlkp. pozwala porównywać różne wielkości budżetowe w poszczególnych okresach. Aby ocena przyniosła pożądany efekt w postaci właściwych wniosków, powinna uwzględniać w swoim zakresie analizę wskaźnikową. Sprzyja ona dokładnemu zbadaniu sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego oraz ustaleniu zdolności kredytowej, płynności finansowej, a także określeniu kierunków polityki inwestycyjnej. Analiza wskaźnikowa pozwala również ocenić możliwość zaciągania zobowiązań oraz ułatwia podejmowanie decyzji o charakterze rozwojowym. Podstawowe wskaźniki to wskaźniki w przeliczeniu na mieszkańca, zwane także wskaźnikami atrakcyjności jednostki samorządu terytorialnego (Dylewski, Filipiak, Gorzałczyńska-Koczkodaj, 2006). W Mieście i Gminie Środa Wlkp. dochody ogółem z roku na rok wzrastały (tab. 1). Najniższe dochody odnotowano w 2000 roku i wynosiły 1306,6 zł, natomiast najwyższe w 2008 roku – 2235,7 zł. Wyjątek stanowiły lata 2002 i 2003, w których dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca zmniejszyły się. Przyczyną tej sytuacji były niższe w porównaniu do lat poprzednich dochody własne. W efekcie dochody ogółem na mieszkańca wzrosły w 2008 roku o 929,1 zł, czyli o 71,7% w porównaniu do roku 2000. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku dochodów własnych (tab. 1). Najniższe dochody wystąpiły w 2000 roku i poza latami 2002 i 2003 systematycznie wzrastały, osiągając wartość 1446,3 zł w ostatnim badanym roku (wzrost o 636,8 zł, tj. 78,7% w porównaniu z rokiem 2000).

Kolejna grupa wskaźników w przeliczeniu na mieszkańca związana jest z wydatkami. Najniższe wydatki na mieszkańca wystąpiły w 2003 roku, w którym wynosiły 1238,2 zł, a najwyższe w 2008 roku – 2250,4 zł (tab. 1). Analizu-

Tabela 1

Dochody i wydatki na 1 mieszkańca Miasta i Gminy Środa Wlkp. w latach 2000–2008 (w zł)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	1306,6	1446,9	1357,4	1321,2	1496	1682,7	1830,2	2044,1	2235,7
Dochody własne na 1 mieszkańca	809,5	870,1	816,0	785,8	922,6	1040,3	1101,5	1311,1	1446,3
Wydatki na 1 mieszkańca	1339,4	1436,1	1420,6	1238,2	1358,3	1603,6	2099,3	2232,3	2250,4
Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca	311,2	334,3	246,7	90,2	89,0	174,7	432,4	405,2	276,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp. oraz danych GUS.

jąc wydatki na 1 mieszkańca należy zauważyć, że w 2008 roku w porównaniu do 2000 roku nastąpił ich wzrost o 911 zł, tj. 68%. Największy wzrost tych wydatków w stosunku do roku poprzedniego miał miejsce w 2006 roku i wynosił 495,7 zł, czyli prawie 31%. Związane to było z wyższymi wydatkami inwestycyjnymi poniesionymi przez MiG w porównaniu z wydatkami poniesionymi w latach wcześniejszych. Te wysokie wydatki inwestycyjne w 2006 roku determinowane były też w dużej mierze środkami pozyskanymi z Unii Europejskiej (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) w wysokości 1458,4 tys. zł.

Biorąc pod uwagę wydatki majątkowe należy zauważyć, iż w analizowanym okresie ich wartość zmniejszyła się o 34,3 tys. zł, czyli o 11%. Największy spadek, bo aż 63,5 procentowy, odnotowano w 2003 roku w porównaniu do roku poprzedniego. Najniższe wydatki na mieszkańca w tym roku związane były z małymi wydatkami inwestycyjnymi na wszystkie działy klasyfikacji budżetowej, na co wpływ miały niższe dochody własne i środki zewnętrzne w postaci dotacji celowej. Z kolei największy przyrost wydatków majątkowych wystąpił w 2006 roku – 147,5%. Związany był on z wysokim poziomem nakładów inwestycyjnych przede wszystkim w działach „transport i łączność” oraz „gospodarka komunalna i ochrona środowiska”. Wydatki poniesione w 2006 roku na te działy były najwyższe spośród wszystkich badanych lat. W zakresie „transportu i łączności” wydatkowane środki przeznaczono na remont nawierzchni ulic i chodników, utwardzenie dróg gminnych oraz budowę oświetlenia na terenie MiG. W dziale „gospodarka komunalna i ochrona środowiska” wydatkowane środki dotyczyły rozbudowy kolektorów sanitarnych na terenie aglomeracji Środa Wlkp., budowy składowiska odpadów komunalnych oraz wykonania kotłowni gazowej na Pływalni Miejskiej.

Dalsza ocena finansowania działalności jednostki samorządu terytorialnego polega na analizie samodzielności finansowej. Pierwszym rozpatrywanym wskaźnikiem jest wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej, który określa poziom niezależności finansowej danej jednostki samorządu terytorialnego od budżetu państwa przez relację dochodów własnych z wyłączeniem udziałów w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa do dochodów budżetowych ogółem.

Wskazuje on, na jakim poziomie jednostka ma władzę w zakresie generowania dochodów własnych, które są zależne tylko od niej. Im niższy jest wskaźnik, tym większe uzależnienie jednostki samorządu terytorialnego od sytuacji budżetu państwa, koniunktury gospodarczej czy wreszcie poziomu bezrobocia [Dylewski, Filipiak, Gorzałczyńska-Koczkodan 2006].

Wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej dla MiG Środa Wlkp. kształtował się na poziomie przekraczającym 35% (tab. 2), wykazywał jednak tendencję malejącą. Zmniejszający się z roku na rok poziom wskaźnika wyini-

Tabela 2

Wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej MiG Środa Wlkp. oraz średnie dla gmin powiatu średzkiego i województwa wielkopolskiego w latach 2000–2008(%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dochody własne MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	16,61	18,45	17,55	16,64	17,79	18,99	20,60	22,53	26,30
Dochody ogółem MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	39,02	43,27	40,64	39,60	44,89	50,62	54,95	61,62	67,54
Wskaźnik:									
MiG Środa Wlkp.	42,6	42,6	43,2	42,0	39,6	37,5	37,5	36,6	38,9
Gminy powiatu średzkiego	31,5	33,4	32,4	31,3	29,9	27,9	26,3	27,0	28,6
Gminy województwa wielkopolskiego	29,9	31,5	31,9	32,0	30,9	30,1	27,9	28,1	29,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp. oraz danych GUS.

kał z wysokich dochodów z subwencji ogólnej, a zwłaszcza z dotacji celowej. W 2008 roku wskaźnik wzrósł prawie do 39%, co oznacza, że sytuacja poprawiła się. Porównując wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej MiG Środa Wlkp. ze średnimi dla powiatu średzkiego i województwa wielkopolskiego należy zauważyć, że w całym analizowanym przedziale czasowym wartości wskaźnika w badanej gminie były wyższe. Ten wyższy poziom wskaźnika wynikał z większego udziału dochodów własnych w strukturze dochodów ogółem MiG niż w pozostałych gminach powiatu średzkiego czy też gminach województwa wielkopolskiego. Tendencja ta jest pozytywnym symptomem z punktu widzenia atrakcyjności MiG Środa Wlkp., wskazującym na fakt, iż gmina jest w mniejszym stopniu uzależniona od sytuacji budżetu państwa i od koniunktury gospodarczej niż pozostałe gminy powiatu średzkiego czy gminy województwa wielkopolskiego.

Następnym wskaźnikiem służącym do oceny działalności jednostki samorządu terytorialnego jest wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej pierwszego stopnia. Informuje on, w jakim stopniu jednostka samorządowa w pełni i bez ograniczeń decyduje o przeznaczeniu dochodów własnych z uwzględnieniem udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa [Dylewski, Filipiak, Gorzałczyńska-Koczkodaj 2006].

W badanym okresie wielkość wskaźnika w MiG Środa Wlkp. oscylowała na poziomie około 60%, przy czym najwyższy był w 2008 roku – 64,7% (tab. 3). Oznacza to, że w ostatnim z badanych lat Środa Wlkp. posiadała największą możliwość do pełnego decydowania o przeznaczeniu osiągniętych dochodów własnych. Pozytywnym zjawiskiem jest również to, że w badanym okresie wskaźnik

Tabela 3

Wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej pierwszego stopnia w MiG Środa Wlkp. oraz średnie dla gmin powiatu średzkiego i województwa wielkopolskiego w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dochody własne MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	16,61	18,45	17,55	16,64	17,79	18,99	20,60	22,53	26,30
Udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	7,57	7,57	6,88	6,92	9,89	12,30	12,47	17,00	17,39
Dochody ogółem MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	39,02	43,27	40,64	39,60	44,89	50,62	54,95	61,62	67,54
Wskaźnik:									
MiG Środa Wlkp.	62,0	60,1	60,1	59,5	61,7	61,8	60,2	64,1	64,7
Gminy powiatu średzkiego	45,2	45,4	43,7	41,6	43,2	41,0	40,2	42,8	44,4
Gminy województwa wielkopolskiego	45,0	44,6	44,1	44,1	46,7	45,9	44,1	46,8	48,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp. oraz danych GUS.

samodzielności finansowej wydatkowej pierwszego stopnia był wyższy w MiG Środa Wlkp. niż w powiecie średzkim oraz województwie wielkopolskim. To z kolei wskazuje na fakt, iż gmina posiadała większą niezależność w podejmowaniu decyzji dotyczących wydatkowania środków uzyskanych z wpływów do budżetu.

Wskaźnikiem służącym do oceny działalności jednostki samorządu terytorialnego jest także wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej drugiego stopnia. Uwzględnia on możliwości wydatkowania wszystkich tych środków, co do których jednostka samorządowa posiada pełną i nieograniczoną swobodę decyzyjną. W przypadku tego wskaźnika dochody własne poszerzone są o subwencję ogólną.

Wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej drugiego stopnia dla MiG kształtuje się na wysokim, korzystnym poziomie przekraczającym 83% (tab. 4). Świadczy to o bardzo dużej swobodzie decyzyjnej MiG w zakresie posiadanych zasobów finansowych. W badanych latach obserwuje się także wysoki poziom omawianego wskaźnika zarówno w powiecie średzkim, jak i województwie wielkopolskim. Z wyjątkiem 2001 roku, w którym średnia dla powiatu była wyższa o niecały 1% niż w MiG Środa Wlkp., w pozostałych latach samorząd badanej gminy posiadał większą możliwość samodzielnego decydowania o kierunkach przeznaczenia środków, którymi dysponował.

Tabela 4

Wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej drugiego stopnia w MiG Środa Wlkp. oraz średnie dla gmin powiatu średzkiego i województwa wielkopolskiego w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dochody własne MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	16,61	18,45	17,55	16,64	17,79	18,99	20,60	22,53	26,30
Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	7,57	7,57	6,88	6,92	9,89	12,30	12,47	17,00	17,39
Subwencja ogólna w MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	11,23	13,01	12,63	12,80	12,51	12,60	11,45	11,84	12,79
Dochody ogółem w MiG Środa Wlkp. (tys. zł)	39,02	43,27	40,64	39,60	44,89	50,62	54,95	61,62	67,54
Wskaźnik:									
MiG Środa Wlkp.	90,7	90,2	91,2	91,8	89,5	86,7	81,0	83,4	83,6
Gminy powiatu średzkiego	87,6	91,1	90,3	88,2	89,3	81,0	77,2	78,7	75,2
Gminy województwa wielkopolskiego	84,6	86,8	86,7	87,9	87,0	81,3	77,2	78,7	79,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp. oraz danych GUS.

Kolejną grupą wskaźników są wskaźniki dotyczące zadłużenia. Ocena zadłużenia w jednostkach samorządowych dokonywana jest na podstawie wskaźników wynikających z ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych¹. Pierwszy wskaźnik zadłużenia informuje o udziale zobowiązań ogółem w dochodach ogółem. Zgodnie z ww. ustawą, łączna kwota długu jednostki samorządu terytorialnego na koniec roku budżetowego nie może przekroczyć 60% dochodów ogółem tej jednostki.

W analizowanych latach 2000–2008 wskaźnik zadłużenia dla MiG Środa Wlkp. kształtował się korzystnie (tab. 5). W 2000 roku wskaźnik miał wartość 14,2% i do 2005 roku charakteryzował się tendencją spadkową. Niski poziom wskaźnika informuje o tym, że Środa Wlkp. niechętnie korzystała z kredytów i pożyczek. Tak niewielkie wskaźniki zadłużenia niekoniecznie są zjawiskiem pozytywnym, świadczą bowiem o umiarkowanym stopniu inwestycji. Dlatego też gmina powinna korzystać z kredytów i pożyczek umożliwiających uruchomienie przedsięwzięć inwestycyjnych na szerszą skalę. Najniższe wskaźniki wystąpiły w latach 2004 (3,1%) i 2005 (niecały 1%). Poziom tego wskaźnika świadczy o bezpiecznej i stabilnej wysokości zadłużenia badanej gminy.

¹ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych, Dz.U. Nr 249, poz. 2104 z późniejszymi zmianami.

Tabela 5

Wskaźnik zadłużenia MiG Środa Wlkp. w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zadłużenie (mln zł)	5,53	5,91	5,26	2,94	1,39	0,47	4,09	8,79	8,89
Dochody ogółem (mln zł)	39,02	43,27	40,64	39,60	44,89	50,62	54,95	61,62	67,54
Wskaźnik zadłużenia	14,2	13,7	12,9	7,4	3,1	0,9	7,4	14,3	13,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp.

Wskaźnik poziomu obsługi zadłużenia obrazuje udział wydatków na obsługę zadłużenia i spłat rat kapitałowych w dochodach ogółem. Łączne koszty obsługi długu jednostki samorządowej przypadające do zapłaty w danym roku budżetowym oraz potencjalne spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń, zgodnie z ustawą o finansach publicznych, nie mogą przekroczyć 15% jej dochodów ogółem. W MiG Środa Wlkp. wskaźnik obsługi zadłużenia kształtuje się na niskim, bezpiecznym poziomie (tab. 6). Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w 2003 roku – 6,7%, a najniższa w 2006 roku – 0,7%. Niski poziom obsługi zadłużenia w każdym z badanych lat wskazuje na fakt, iż ryzyko niewypłacalności MiG Środa Wlkp. jest bardzo małe.

Opisane wskaźniki zadłużenia nie wyrażają jednak rzeczywistej zdolności kredytowej jednostki. Należy zatem zastosować również inne miary kondycji finansowej oraz zdolności kredytowej. Znaczącym elementem tej oceny oprócz wysokości osiąganych dochodów jest poziom wolnych środków. Wolne środki stanowią dodatnią różnicę między dochodami ogółem a bieżącymi wydatkami budżetowymi (tzw. wolne środki brutto). Wygospodarowanie wolnych środków determinuje zdolność jednostki do obsługi zobowiązań długoterminowych, które mogą być przez nie pokryte. Analizując poziom wskaźnika obsługi długu pierwszego stopnia w MiG Środa Wlkp. należy stwierdzić, że w latach 2005–2007 przyjmował wartości większe od jedności, a w ostatnim badanym roku, tj. 2008 – 0,9% (tab. 7). Wartości wskaźnika powyżej 1,0 wskazują na fakt, że wystąpiło pełne pokrycie kwoty długu i kosztów jego obsługi wyłącznie wolny-

Tabela 6

Poziom obsługi zadłużenia w MiG Środa Wlkp. w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Raty + odsetki (mln zł)	1,45	2,08	2,24	2,66	2,04	0,87	0,36	1,22	2,76
Dochody ogółem (mln zł)	39,02	43,27	40,64	39,60	44,89	50,62	54,95	61,62	67,54
Wskaźnik obsługi zadłużenia	3,7	4,8	5,5	6,7	4,5	1,7	0,7	2,0	4,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp.

Tabela 7

Wskaźnik pokrycia obsługi długu pierwszego stopnia w MiG Środa Wlkp. w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
Wolne środki (tys. zł)	7 916,3	3 452,0	2 851,1	2 505,0
Dług do spłaty w ciągu roku (tys. zł)	825,1	308,7	1 074,6	2 291,7
Koszt obsługi zadłużenia (tys. zł)	46,2	50,8	149,2	474,8
Współczynnik wolnych środków do obsługi zadłużenia	9,1	9,6	2,3	0,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp.

mi środkami. Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w 2006 roku – 9,6%, co oznacza, że w tym roku mógł być pokryty największy procent zadłużenia z wolnych środków.

Kolejną miarą zdolności kredytowej jednostki samorządowej jest wskaźnik pokrycia obsługi długu drugiego stopnia. Informuje on o poziomie pokrycia wolnymi środkami zobowiązań, które wynikają z tytułu obsługi zaciągniętych kredytów i pożyczek. Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w 2005 roku (tab. 8). Wynosił wówczas 171,4, a przyczyną tego stanu rzeczy był bardzo wysoki poziom wolnych środków w tym roku – 7 916,3 tys. zł. W kolejnych latach wartość wolnych środków charakteryzowała się tendencją malejącą, co ma również odzwierciedlenie w poziomie wskaźnika, który z roku na rok systematycznie maleje. Jednak pomimo tego, że w kolejnych latach wskaźnik kształtował się na niższym poziomie, to jest on uznawany za bezpieczny.

Następna analiza dotyczy relacji wydatków na przedsięwzięcia majątkowe do dochodów budżetowych ogółem (wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej). Poziom tego miernika świadczy o innowacyjności jednostki samorządu terytorialnego. Poziom wskaźnika dochodowej samodzielności finansowej dla MiG Środa Wlkp. przyjmował wysokie wartości w latach: 2000, 2001 i 2006,

Tabela 8

Wskaźnik pokrycia obsługi długu drugiego stopnia w MiG Środa Wlkp. w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
Wolne środki	7 916,3	3 452,0	2 851,1	2 505,0
Koszt obsługi zadłużenia	46,2	50,8	149,2	474,8
Wskaźnik	171,4	68,0	19,1	5,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp.

Tabela 9

Relacja wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem (wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej) w MiG Środa Wlkp. oraz gminach powiatu średzkiego w latach 2000–2008 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wydatki majątkowe MiG Środa Wlkp. (mln zł)	9,3	9,9	7,4	2,7	2,7	5,3	13,0	12,2	8,4
Dochody ogółem MiG Środa Wlkp. (mln zł)	39,0	43,3	40,6	39,6	44,9	50,6	54,9	61,6	67,5
Wskaźnik (%):									
MiG Środa Wlkp.	23,8	23,1	18,2	6,8	6,0	10,5	23,7	19,8	12,4
Gminy powiatu średzkiego	16,3	11,1	10,2	19,0	11,4	6,7	14,3	13,2	15,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie rocznych sprawozdań budżetowych MiG Środa Wlkp. oraz danych GUS.

oscylując na poziomie około 23% (tab. 9). Głównym powodem tej sytuacji były wysokie wydatki poniesione na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych.

Spośród analizowanych lat najniższy wskaźnik wystąpił w 2004 roku – 6,0%. Również po 2006 roku wydatki na przedsięwzięcia inwestycyjne systematycznie malały, co ma odzwierciedlenie w zmniejszającym się poziomie wskaźnika wydatkowej samodzielności finansowej (spadek z 23,7% w 2006 roku do 12,4% w 2008 roku). W latach 2003 i 2004 wskaźnik dochodowej samodzielności finansowej był wyższy w gminie Zaniemyśl, natomiast w 2008 roku w gminie Krzykosy. Powodem wyższych wskaźników w tych latach był wzrastający udział subwencji i dotacji w dochodach ogółem.

Podsumowanie

W badanym okresie MiG Środa Wlkp. charakteryzowała się dużą niezależnością od zewnętrznych źródeł finansowania. Ponadto stopień uzależnienia MiG od sytuacji budżetu państwa i koniunktury gospodarczej był mniejszy niż w pozostałych gminach powiatu średzkiego, jak i gminach województwa wielkopolskiego. Sytuacja taka spowodowana była większym udziałem dochodów własnych w strukturze dochodów ogółem. Tendencja ta jest pozytywnym symptomem, potwierdzającym większą atrakcyjność MiG Środa Wlkp. na tle innych gmin powiatu średzkiego oraz gmin całego województwa.

W badanych latach wzrosła możliwość władz samorządowych MiG Środa Wlkp. w zakresie decydowania o przeznaczeniu osiągniętych dochodów własnych (z uwzględnieniem udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu

państwa). Wzrosła również możliwość wydatkowania wszystkich tych środków, co do których jednostka samorządowa posiada pełną i nieograniczoną swobodę decyzyjną. Następstwem tej sytuacji są korzystne efekty przejawiające się w szybszym rozwoju MiG. Duża swoboda decyzyjna dotycząca wydatkowania środków zachęca bowiem samorząd gminy do podejmowania nowych inwestycji, związanych z poprawą jakości życia jej mieszkańców.

MiG Środa Wlkp. nie jest poważnie zadłużona. Poziom osiągniętych wpływów do budżetu gminy nie oznacza konieczności korzystania z obcych źródeł finansowania. Dlatego też poziom zadłużenia kształtuje się na niskim poziomie, a ryzyko niewypłacalności jest bardzo małe. Niski stopień zadłużenia jednostki samorządowej nie do końca jednak oceniany jest pozytywnie. Na jego podstawie można bowiem wnioskować o umiarkowanym stopniu inwestycji. Należy podkreślić iż mimo aktywnego funkcjonowania samorządu, ciągle można wskazywać na pewne braki wymagające systematycznych działań, szczególnie w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej, gazowej oraz napraw i modernizacji dróg, które wymagają olbrzymich nakładów finansowych. Mając do dyspozycji określony poziom środków finansowych, niemożliwa jest realizacja wszystkich działań, dlatego też wsparcie środków własnych kredytami czy pożyczkami umożliwiłoby uruchomienie przedsięwzięć inwestycyjnych na większą skalę, a tym samym bardziej intensywny rozwój badanej jednostki.

Racjonalne zarządzanie środkami własnymi oraz pozyskanymi ze źródeł zewnętrznych pozwala na wygosparowanie wolnych środków. Z uwagi na fakt, iż MiG nie jest poważnie zadłużona, wolne środki umożliwiają pełne pokrycie kwoty długu oraz kosztów jego obsługi.

W badanym okresie samorząd MiG Środa Wlkp. realizował różnego rodzaju przedsięwzięcia inwestycyjne. Poziom wydatków inwestycyjnych uwarunkowany był przede wszystkim bieżącymi potrzebami mieszkańców gminy. W związku z tym, iż liczba ludności z roku na rok zwiększała się, wzrastały, ale też i zmieniały się ich potrzeby. Dlatego też samorząd w pierwszej kolejności skupiał się na tych przedsięwzięciach, których realizacja zapewniała mieszkańcom MiG odpowiedni poziom życia. W związku z tym wydatki majątkowe były głównie kierowane na: budowę i modernizację dróg i ulic, budowę oświetlenia, sieci wodociągowej i sanitarnej, gospodarkę odpadami i utrzymanie zieleni. Z uwagi na zmieniające się potrzeby mieszkańców, a z drugiej strony na ograniczenia budżetowe realizacja wszystkich zaplanowanych działań staje się niemożliwa. Pomimo tego samorząd gminy racjonalnie gospodarując posiadanymi środkami, stara się w jak najlepszy sposób zaspokoić potrzeby i oczekiwania wszystkich osób zamieszkających na terenie MiG Środa Wlkp.

Literatura

- DYLEWSKI M., FILIPIAK B., GORZAŁCZYŃSKA-KOCZKODAJ M.: *Analiza finansowa w jednostkach samorządu terytorialnego*. Wydawnictwo Municipium SA, Warszawa 2004.
- DYLEWSKI M., FILIPIAK B., GORZAŁCZYŃSKA-KOCZKODAJ M.: *Finanse samorządowe: narzędzia, decyzje, procesy*. Warszawa 2006.
- DYLEWSKI M.: *Budżetowanie w sektorze komercyjnym i samorządowym*. FNUS, Szczecin 2003.
- FILIPIAK B.: *Kierunku zarządzania finansami w jednostkach samorządu terytorialnego a problemy utrzymania płynności finansowej*. *Finanse komunalne*, nr 3, 2004.
- KOŻUCH A., MIRONCZUK A.: *Zarządzanie finansami lokalnymi*. Redakcja Współczesne Zarządzanie, Białystok 2005
- MISZCZUK A., MISZCZUK M., ŻUK K.: *Gospodarka samorządu terytorialnego*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych. Dz.U. Nr 249, poz. 2104 z późniejszymi zmianami.

Financial analysis in local government units according to Środa Wlkp. City and district

Abstract

The aim of an article is a presentation of analysis of a city and a district of Środa Wlkp financial situation, as a local government unit. The local unit analysis concerns on budget data as a base for a rational use of possessed sources. It is especially important for local government unit performance because of strengthen demand for increasing effectiveness in relation to fulfilling needs of a local community and to develop local government unit performance. The budget should be treated as a standard act, as well as a instrument of an effective and rational financial management in local government units. The effective style of management in local unit, especially in finance sphere, should concern on a rational usage of the most suitable methods like financial analysis mainly.

